

KK
118
H

410
II n
184

FRIDERICUM III.
IMPERATOREM
ET
FRIDERICUM III.
SAX. ELECTOREM
CHARACTERE HISTORICO
adumbrarunt
BONÆ SPEI ADDOLESCENTES,
AUGUSTUS WINTZLERUS

ET
JOH. CHRISTOPHORVS WINTERVS,
CONTUBERNIO SCHOLASTICO
ultimum vale dicturi,

*Hos
UT BENIGNE ATQVE BENEVOLE AUDIRE DIGNENTUR,*

VENERABILES DNN. INSPECTO-
RES, PATRONOS AC FAUTORES

Literarumque cupidos,

*Qua decet observantia & modestia, rogar,
invitat*

M. GEORGIUS ANDREAS Winholtz/ Rector.

~~*****~~
CIGNEE, LITERIS BÜSCHELLANIS,

BIBLIOTHECA
PONICKAVIANA

25.

Vi rerum gestarum memoriam

justâ historiâ complexi sunt, notationes personarum, quas Græci *χαρηντας* vocant, operibus suis insperferunt. Ita de Valerio Consule eloquentissimus Livius: non alia inquit, militi familiarior dux fuit, omnia inter infimos militum haud gravatè mania obeundo. In ludo præterea militari, cum velocitatis virumque inter se æquales certamina inveni, comiter facili, vincere ac vini cultu eodem, nec quæquam afferuari. patrem, nec qui se offerret: saluti benignus pro re, dictis haud minus libertatis alienis, quam suis dignitatis memor & quo nihil popularius est, quibus artibus petierat magistratus, iidem gerebat. Liv. l. 7. c. 33. De Papyrio Curfore: fuit vir haud dubie dignus omni bellis laude, non animi solum vigore, sed etiam corporis viribus excellent. Præcipua pedum pernicitas inerat, que cognomen etiam dedit: viroremque cursu omnium ætatis sue fuisse ferunt: & seu virum vi, seu exercitatione multa, cibi vimque evadens capacissimus: nec cum ullo asperiores, quia ipse incivili ad laborem corporis esset, fuisse militiam pedis pariter, eguitique. Eguitis etiam aliquando ausos ab eo petere, ut sibi pro re bene gesta laxaret aliquod laboris: quibus ille, nemihî remissum dicitis, remitte, inquit, ne utique dorsum demulceatis, cum ex equis descenditis. Et vis erat in eo viro imperii ingens pariter in socios civisque. Præfinitus Prætor per timorem segnius ex subsidiis suos duxerat in primam aciem: quem tamen inambulans ante tabernaculum vocari jussisset: licetorem expedire securum jussit: ad quam vocem exanimi stante Præfinito: agendum licetor, excide radicem hanc, inquit, incommodam ambulanti: perfusumque ultimi supplicii metu, multa dicta dimisit. Liv. l. 9. c. 16. Et rursus l. 21. c. 4. Hannibalis, illius terroris ingenium ita expreflit: Missus Hannibal in Hispaniam, primo statim adventu omnem exercitum in se convertit. Amicarem viventem reditum sibi veteres milites credere, eundem vigorem in vultu, vimque in oculis, habitum oris, lineamentaque intueri. Deinde brevi effect, ut patri in se minimum momentum ad favorem conciliandum esset. Nunquam ingenium idem ad res diversissimas, parandum atque imperandum, habilis fuit. Itaque haud facile discerneres, utrum Imperatori, an exercitui curior esset: neque Hannibal alium quæquam præficere malle, ubi quid feritior ac strenuus agendum esset: neque milites alio Duce plus considerare aut audere. Plurimum audacie ad pericula capeffenda, plurimum consilii inter ipsa pericula erat. Nullo labore aut corpore fatigari aut animo vinci poterat. Caloris aut frigoris patientia par. Cibi potionisque desiderio naturali, non voluptate, modus finitus, vigiliatum somnique nec die, nec nocte discriminata tempora. Id quod gerendus rebus superesset, quieti datum: ea neque nulli strago neque silentio accersita. Multi sæpe militari sagulo opertum humi jacentem inter custodias stationesque militum conspexerunt. Vestitus nihil inter æquales excellens, arma atque equi conspiciebantur. Equitum pedumque idem longe primus erat. Præcepit prælium inibat: ultimus conferto prælio excedebat. Hastantia viri virtutes ingenia vitia æquabant, inhumana crudelitas, perflua plus quam Pœnica, nihil veri, nihil sancti, nullus Deum metus, nullum iurandum, nulla religio. Catilinam istis quavis coloribus depingit statim c. 5. conjur. Catil. Sallustius in brevitate facundissimus scriptor: L. Catilina nobili genere natus, fuit magna vi & animi & corporis, sed ingenio malo pravoque. Huic ab adolescentia bella intestina, cedes, rapina, discordia civis grata fuerit. Itaque juventutem suam exercuit. Corpus patiens inedia, vigiliæ, algoris, supra quam cuiquam credibile est. Animus audax subdolos, varius, cuiuslibet rei simulator ac dissimulato, alieni appetens, sui profusus, ardens in cupiditatibus, satis loquentis, sapientie parum. Vastus animus immoderata, incredibilia, nimis alta semper cupiebat. Namque pergit Historicus c. 15. animus impurus, Diis hominibusque infestus neque vigiliis neque quietibus sedari poterat: ita conscientia mentem exagitata vastabat. Igitur color ei exanguis, fædi oculi: citius modo, modo tardus incessu: prorsus in facie vultusque vecordia inerat. Idem M. Catonis & C. Cæsaris mores concinne aperuit. Ita enim c. 54. l. c. his, inquit, genus, atque eloquentia propè æqualia fuere: magnitudo animi par, item gloria: sed alia alii. Cæsar beneficiis ac munificentia magnus habebatur: integritate vite Cato. Ille mansuetudine & misericordia clarus factus est: huic severitas dignitatem addiderat. Cæsar

II
I
I
27
OT

far dando, sublevando, ignoscendo: Cato nihil largiendo, gloriam adeptus est: in altero
miseris perfugium erat, in altero malis pernicies: illius facilitas, hujus constantia lau-
dabatur. Postremo Caesar in animum induxerat laborare, vigilare, negotiis amicum
intendere, sua negligere, nihil denegare, quod dono dignum esset: sibi magnum imperium,
exercitum, nocuum bellum exceptabat, ubi virtus ejus enitescere posset. At Cato
est, equitare, saculari, cursu cum equalibus certare: & cum omnibus gloria anteiret:
omnibus tamen charus esse: ad hoc plerumque tempora in venando agere: Iconem at-
que alius ferus primus aut in primis ferire: plurimum facere & minimum ipse de se
loqui. Jam sagacissimus ille aulicarum artium indagator Tacitus
nobilem non minus in perlustrandis ingeniis operam posuit. De
Germanico Drusi filio ait l. i. annal. c. 53. Juveni civile ingenium, mira
comitas & diversa à Tiberii sermone, vultu, arrogantibus & obscuris. De Seneca
Neronis Præceptore l. 13. annal. c. 3. fuit illi viro ingenium amenum & tem-
poris illius auribus accomodatum. De Licinio Muciano Syriæ Præfecto l. i.
hist. c. 10. Sin secundis adversusque juxta sumosus. Insignes amicis juvenis
ambitiosè coherenti. Atque atrivitis opibus, lubrico statu, suspecta etiam Claudi iracun-
dia, in secretum. Asta, repastus tam prope ab exule fuit, quam postea à Principe. Lu-
xivaria, industria, comitate, arrogantia malis bonisque artibus mixta. Nimia volu-
ptates, cum vacaret: quoties expedierat, magne virtutes. Palam laudares, secreta
male audiebant. Sed apud subjectos, apud proximos, apud collegas variis illecebris
potens: & cui expeditius fuerit tradere imperium, quam obtinere. De Agricola suo
c. 9. in ejus vita: Agricola naturalis prudentia, quamvis inter togatos, facile ju-
stegre agebat. Jam verò tempora curarum remissionemque diversa. Ubi convent-
tus ac judicia pserent, gravis, intentus, severus. Et sapius misericors: ubi officio
satisfactum, nulla ultra potestatis persona. Tristitiam & arrogantiam & avaritiam
xerat: nec illi quod est rarissimum, aut factitas avaritiam, aut severitas
amorem deminuit. Integritatem atque abstinentiam in tanto viro referre
injuria virtutum fuerit. Ne famam quidem, cui etiam sepe boni indiligent,
ostentanda virtute aut per artem quæsit: procul ac emulatione adversus collegas,
procul à contentione adversus Procuratores. Et vincere inglorium & avari
fordidum arbitratator. Hæc gravissimis autoribus addi ob prudentiam
parem debet Thucydides, qui præter alios v. g. Praxidam, Alcibiadem,
imprimis Themistoclem sequenti censura notavit. Fuit The-
mistocles talis, qui vires ingenii sui multo maxime exeret, & in ipso eo longe maio-
re, quam alii, dignus admiratione. Supte namque ingenio, neque præcedente, ne-
que accedente ulla doctrina, consiliis erat in rebus subitis presentissimi maximeque ex-
pediit. De futuris plerumque, ut eventura erant, optime consiciebat. Quæ in mani-
bus habebat, præclare exequi poterat. Quorum verò rudis erat, non prius, quam sat
commode judicaver, desisteret. In re dubia quid melius, quid pejus esset, egregie pro-
spiciebat. Atque ut paucis omnia complectar, quæ nature vi, quæ consilii celeritate,
ad decendum ex tempore quid opus factu esset, longè primus fuit. l. i. de bell. Pë-
loponnesi: Inter recentiores historiae, quam vocant, pragmaticæ con-
ditores extra controversiam principatum tenent Thuanus, Gvic-
ciardinus, Sleidanus, Puffendorffius. Ac proinde seriem rerum cha-
racteribus personarum condire amant. Thuanus l. 3. Hist. Beatum
Rhenanum vocat virum in humanioribus literis, antiquitate & pia doctrina
exercitissimum, ingenio miti, ut qui in cogitatione de constituenda ex omnium con-
sensu in religione concordia consenserit, summus Desiderii Erasmi observator, qui ean-
dem viam in his turbis instituit. Lib. 6. hist. Margaretam, Henrici Navarrae Re-
gis conjugem, commendat, faminam omnibus ingeniis & animi dotibus excultam, quæ
tamen

AK II n. 184 X 303 453

zamen apud Ecclesiasticos male audiebat, quod fratris in Lutheranos male animati iras pro viribus temperaret, & apud ipsam tutus esset illis receptus. Decima Musa & quarta Charis à studiosis omnibus, aut una novem Musarum & trium Charitum insulari appellari meruit: versibusque passim editis & nummis percussis, his elogiis ornata est. Præcipue verò à tribus sororibus Angli, Anna, Margarita & Jana Semeris, non minus ob splendorem generis, quam ingenii elegantiam & eximiam eruditionem cum rara morum probitate conjunctam æterna commendatione dignis. Lib. II. hist. Albertum Brandeburgicum Mauritiumque Saxonicum longè diversò natos ingenio inducit. Nam Albertus violentus & acer, presentia fere scilicet batur, profusa & immoderata liberalitate militis gratiam sibi concilians, & turbida ferocitate terrorem de se omnibus injiciens, cætera temulentus, & contumeliosus, & crudeliter, planeque de eo approbatum est, ebrietatem violata semel & exasperata mentis sanitate necessario crudelitatem habere comitem. Nam cum frequenti ebrietate exire de potestate sua longo usu consuesset, fiebat, ut insanie consuetudine durata immanitas etiam sine vino in illo valeret. Mauritius vero affectata vultus gravitate & humanitate profundam ambitionem celans, longius prospiciebat, & cum ad summam fortitudinem olim aspiraret, sobrio & moderato res administrabat, magnificus potius, quam profusus. Guicciardino teste, in Alexandro sexto, Pontifice, solertia & sagacitas singularis, consilium excellens, vis ad persuadendum admirabilis, & ad res graves pertractandas diligentia ac dexteritas incredibilis fuit, sed has virtutes longo intervallo vitia moreque seditissimi superabant, non sinceritas in homine, non pudor, non veritas, non fides, non religio sed insatiabilis avaritia, ambitio immoderata, crudelitas plus quam barbara, & sitis ardentissima, suos, qui non pauci erant filios quoque, jure quaque injuria evehenis, histor. I. I. Eodem autore certum est, Carolum VIII. Gallie Regem à puero constitutione admodum infirma corporeque male affecto fuisse: statua brevi, vultu vero, excepto vigore atque oculorum dignitate, turpissimo: reliquis autem corporis partibus ita compositis, ut monstro similior quam homini videretur: neque solum notitia bonarum artium præsertim caruisset, verum etiam communium literarum notas ignoravit. Imperandi quidem cupidissimus fuit, sed ad quidvis potius quam ad imperandum aptus, propterea quod à suis perpetuo circumactus, cum eis neque majestatem, neque auctoritatem ullam retinebat, à laboribus & negotiis omnibus alienus, in iis tamen quibus operam accommodabat, omni prudentia judicique destitutus. Quodsi forte quid in eo laude dignum appareret, remotius esse comperisset, erat in eo quedam ad gloriam propensio, verum impetu magis quam consilio: liberalitas quoque, at inconsulta, & sine modo intellecta; immutabilis interdum in deliberationibus, verum ita, ut pertinacem patius, quam constantem diceret: ac quam alii bonitatem appellat, ea verius stupor, atque animi remissio quedam erat appellanda. I. I. Si spaciium suppeteret: vel unicum ex Puffendorffo Gustavum Adolphum, Suecorum Regem, in admirationem producerem; quò parem veteribus laudem hac in parte nostrorum temporum ingenia tulisse commonstrarem. Quæ, æquè ut veterum, non in amplificationem fortassis, sed ut actionum civilium fontes eruerent, personarum quasdam ideas composuerunt. Quæ enim quæ characterem hominis novit, & propensionem animi novit: quæ propensionem, etiam consilia capit: ex consiliis emergunt actiones: unde fructus aut damnum à singulis in republicam proveniens intelligitur. Quo nihil saluti humane accommodatius est: cum exinde munera officiorum civilium cæte ac provide quæant dispensari. Quodsi vero Historicus vitas excellentium virorum notis quibusdam ingenii pertextere omnino velit, quales plurimam partem dederunt Nepos, Suetonius, Plutarchus, illius labor tanto utilior, tanto jucundior evadet. Tenerrè pro modulo virum suarum simile quippiam in describendis Fredericis Tertius, Imperatore & Electore,

AUGUSTUS WINTZLERUS, Libenwerda-Saxo,
JOH. CHRISTOPHORUS WINTERUS, Wittebergenfis.
Ambos Wittebergam abituros voto pio prosequetur
JOH. HENRICUS HARTMANNUS, Goldinga-Curlandus.
Deus propitius discedentes comitetur, ducat, dirigat! P.P. Cygneæ,
d. 7. April. An. Chr. 1701.

410
II n
184

FRIDERICUM III.
IMPERATOREM
ET

FRIDE... III.

SAX. E

CHAR

BON.

AUGUST

JOH. CHRIST
CONT

UT BENIGNE AT

VENERAB
RES, I

M. GE

RUS

INTERVS,

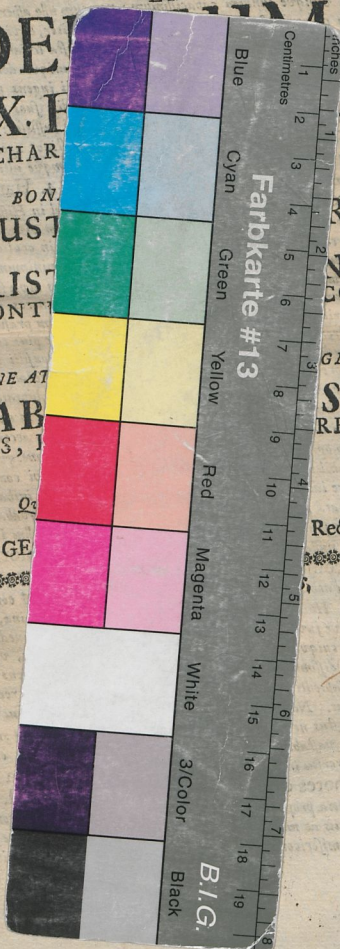
CO

GNENTUR,

SPECTO-
RES

Rector.

25.

J.N
118,
H

